

Tüskés Tibor

Szülőföldünk, a Dunántúl

Tankönyvkiadó

A mohácsi csata krónikása

1526. augusztus 29. – a mohácsi csatavesztés napja – történelmünk egyik fordulópontja lett. A középkori erős, önálló magyar állam sorsa ugyan nem csak ezen a napon és ezzel a katasztrofális vereséggel dőlt el, hiszen régóta érlelődtek már a bukás előzményei, s másrészt a csata után sem volt talán minden menthetetlen; mégis az esemény szimbólummá vált, s nem alaptalanul. Egy nagy történelmi dráma utolsó előtti, döntő felvonására emlékeztethet bennünket a mohácsi ütközet története, ahol össze-sűrűsödik a cselekmény és a végkifejletet előidéző döntő fordulat bekövetkezik. Az ilyen sorsforduló történeti eseményeknek ritkán van méltó krónikása, olyan, aki szigorúan a valósághoz ragaszkodva költői magaslatra tudja emelni elbeszélését, s aki a nagy történeti összefüggéseket éppoly hitelesen felvillantja, mint az egyes emberi sorsokat, egyéni tragédiákat.

Mint szerencse a szerencsétlenségben, a mohácsi csatának akadt ilyen krónikása Brodarics István személyében. Az 1470 körül született humanista¹ fényes hivatali és egyházi karriert² futott be. Olaszországi tanulmányai után egyre magasabb funkciókba³ emelkedett, s a csata idején már kancellár, vagyis a központi állami hivatal vezetője, s egyúttal szeremi püspök volt. Megmenekülve a halál torkából, a Mohács után megválasztott két király közül János párthíve lett és 1539-ben bekövetkezett haláláig szolgálta őt ellenfelével, Habsburg Ferdinánddal szemben.

A mohácsi csata történetét nem sokkal az esemény után, a csatában elveszett II. Lajos király nagybátyjának, Zsigmond lengyel királynak a kérésére írta meg latin nyelven, s Krakóban 1527-ben nyomtatásban is kiadta. Címe [. . .] magyarul: Igaz leírás a magyaroknak a törökökkel Mohácsnál vívott csatájáról. Brodarics munkája voltaképpen történeti emlékirat. Szigorú történetírás, de egyúttal személyes emlékezés is. A tárgyilagos tudós és az élmények ereje által befolyásolt szemtanú egyszerre, s egymást szerencsésen kiegészítve jut szóhoz írásában. [. . .]

A mohácsi csatáról szóló Igaz leírás legfőbb értéke azonban a tartalmi gazdagság, az események drámai előadása, szinte filmszerű megjeleni-

¹ humanista — széles műveltségű, a társadalmi haladást támogató, felvilágosodott tudós személy

² karrier — gyors, sikeres előmenetel, érvényesülés

³ funkció — hivatalos működés, feladatkör, tisztség

tése, a tragikus esemény légkörének hiteles felidézése. Felvonultatja előttünk a nagy dráma főszereplőit, arra törekedve, hogy tetteik, saját szavaik jellemezzék őket. Elvonul így előttünk a vesztébe rohanó magyar állam vezetőinek egész sora, élen a jobb sorsra érdemes, s éppen e tragikus esemény sodrában komolyodni kezdő, alig húszéves uralkodóval, II. Lajossal, valamint a bátor katonából szerelmi csalódásai miatt ferences báráttá, majd akarata ellenére az ország egyik főméltóságává, kalocsai érsekké, s végül pedig a mohácsi sereg fővezérévé lett Tomory Pállal. Szinte valamennyi mohácsi szereplőnek valóságos regény az élete, melyből Brodarics mindig felvillant annyit, amennyi az egyes alakok élővé tételéhez szükséges.

Klaniczay Tibor

Ha teheted, vedd ki a könyvtárból Brodarics históriáját és olvasd el! (Fordította és jegyzetekkel ellátta Dr. Szentpétery Imre.)

Mohács (Részletek)

Hősvértől pirosult gyásztér! sóhajtva köszöntlek,

Nemzeti nagylétünk nagy temetője Mohács!

Hollószárnyaival lebegett a zordon enyészet,

S pusztító erejét rád viharozta dühe,

S vad diadalma jelét robogó villámaival itten

Honni vitéz seregink holttetemikre süté.

[...]

Hány fiatal szívet, tele sok szép földi reménnyel

Sujta le kegytelen itt a riadó csatavész!

Élte kies tavaszán kora sírt hány ifju találá,

Kit nem rég az öröm lágy öle ringata még!

Dísztelen itt fekszik, deli termete összerutítva

Száguldó paripák vas szegü körmök alatt.

Szög haja fürteivel nem játszik kedvese többé,

Vér- s tapadó portól elmeredtek azok.

[...]